

Fra den store Smuglertid.

II.

Ved Højskoleforstander **Søren Alkærsig** i Kerteminde.

PAA de følgende Blade skal der nu fortælles om den store Smugleraffære fra 1831, som er omtalt i „Fra Ribe Amt“ 1907, S. 139.

Sammesteds (137—140) er gjort Rede for Grunden til, at Smugleriet i dette Aar synes at naa sit Højdepunkt: De høje Toldsatser, Demoralisationen efter Ulykkesaarene, men hovedsagelig dog vist nok Forordn. af 12. Januar 1827, hvorved *Kvægtolden blev hævet*. Dette blev vel ikke forstaaet saa, at *al* Told var hævet, men vel saaledes, at *al Kontrol*, uden netop ved Toldgrænsen, var hævet, og det blev under den Forudsætning lettere og mere fristende at smugle. Dette var dog en Misforstaaelse, — det gamle Kontrol-distrikt (til 1 Mil Nord for Grænsen) bestod fremdeles, og de, der ikke vidste det, skulde lære det af bitter Erfaring. -- Efter den korte Indledning gaar vi til Sagen, og der kan mest passende begyndes med en Udskrift af Ribe Politiprotokol for 19. Aug. 1831:
„For Forhørsretten fremstod edsvoren Toldkarl Laust

Jacobsen (Gredstedbro), som forklarer: Han og Hans Jørgensen (en Kammerat fra Vilslev) var d. 17. ds. om Aftenen Kl. 10 gaaet op med den nordre Side af Kongeaaen for at patroillere, og da de kom hen imod Tange og Stenderup Byer, hørte de Vogne komme kørende over Plougsvad (fra Villebøl og Tobøl), og de blev da enige om at undersøge bemeldte Vogne, som kom ad en mistænkelig Vej. Jørgensen overgav til Deponenten en Del Klædningsstykker for derved lettere at naa Vognene, men da han straks efter saa en Hest, som græssede paa Marken, skjulte han Klæderne i en Kornager og kastede sig paa Hesten, hvorved han blev i Stand til at naa Vognene før Hans Jørgensen. Han stødte paa dem ude paa Stenderup Hede og traf 6—7 Vogne holdende i en Klynge, mens de bedede. Deponenten red hen til en af Vognene og spurgte, hvad der var paa Læset, men fik til Svar, at det var ingenting. Han løftede da (fra Hesten) et Dækken op fra Vognen og greb en der liggende Pakke spørgende, hvad den indeholdt, hvortil han ligeledes fik det Svar: ingenting. Dernæst blev han adspurgt, hvem han var, hvortil han svarede, at han var Toldkarl fra Gredstedbro. Foruden Kusken, som hørte til Vognen, bemærkede Deponenten, at der var tilstede 3 Karle med Gevær, nogle med Stokke og en med en lang Stage. Alle disse Personer havde samlet sig foran den Vogn, ved hvilken Deponenten holdt, og saa snart den foranførte Samtale var endt, blev der raabt til Kusken, at de skulde køre, hvorpaa Karlen, der var forsynet med en Stage, fik ham skubbet af Hesten, og nogle af de andre rev den fra ham og jog den bort. Deponenten greb derpaa fat i Tømmen paa den nærmeste Vogn for at holde den tilbage. De tre

Personer, som var forsynede med Geværer, holdt da disse fældet mod hans Bryst, og han trak da straks sin Sabel og tog sin Pistol frem; men nu blev han truet med, at de vilde skyde ham, om han ikke slap Tømmen, og da dette ikke hjalp, slog en af Karlene ham med Bøssepiben over Haanden, saa han tabte sin Pistol paa Jorden, og straks efter fik han et Slag over Baghovedet, hvorved han sank i Knæerne og tabte Tømmen, hvorefter denne Vogn straks kørte bort. Han kender ingen af de Folk, der omringede ham. Kuskene sad tavse paa Vognene, og Deponenten blev forhindret i at kende dem, dels ved Mørket og dels derved, at de bevæbnede Karle stedse holdt dem imellem Deponenten og Vognen. Da den første Vogn var kørt lidt af Vejen, og de bevæbnede Mænd imidlertid havde henvendt deres Opmærksomhed paa Hans Jørgensen, som imidlertid var kommen tilstede, og som de havde kastet til Jorden, var Deponenten atter kommen paa Benene og havde begivet sig til den næste Vogn, som han næsten havde faaet vendt paa Heden for at køre den til Toldstedet, da han atter blev overfaldet og under Raabet: at man skulde slaa ham, indtil han styrtede, fik han et Slag af Stagen paa Forhovedet, saa han bevidstløs faldt omkuld. Men førend denne Vogn blev vendt, kom han atter nogenlunde til sig selv og sprang hen til den, hvor han først prøvede paa at hugge Skaglerne over, men da dette var forgæves, gav han en af Hestene flere Hug med Sabelen over det tynde af Siden, som han formoder endnu maa være synlige. Men herpaa blev han atter straks omringet af de bevæbnede Folk, der søgte at tilføje ham Slag af Geværkolberne og Stagerne, hvilket han dog afværgede med sin Sabel. Imidlertid

raabte de til Vognene, at de skulde køre bort, og da dette var opfyldt, løb Karlene hen til Hans Jørgensen, hvilken Frist Deponenten søgte at benytte til at finde sin Pistol og sin Kasket. Men inden han naaede dette, kom samtlige Karle atter imod ham og truede ham med flere Slag, hvorpaa han frygtende for at blive overmandet løb sin Vej. De forfulgte ham et Stykke og affyrede Hans Jørgensens Pistol efter ham, dog uden at ramme. Deponenten flygtede op paa et Høloft i et lidet Hus hos *Hans Nørup*, hvorpaa Huset straks blev omringet af hans Forfølgere, som under Støj og Larm opfordrede Husets Beboere, der i det blotte Linned fremstillede sig, til at udlevere den Skurk, der havde skjult sig i Huset, og som forud havde overfaldet dem paa Marken og standset dem med deres Tørv. Husets Folk nægtede at lade dem komme ind og paastod, at de ikke vilde lukke op for ukendte Personer. Efter at de havde endnu holdt megen Støj og truede med at slaa Deponenten ihjel, hvis de fik fat paa ham, forlod de endelig Huset, hvor Deponenten forblev til den følgende Morgen. Imidlertid var Hans Jørgensen ogsaa kommen hen imod Huset, og paa hans Bøn, at de nu skulde lade ham være, forlod ogsaa Folkene ham, og han kom tilligemed Deponenten ind i Hans Nørups Stue, hvor de fik Blodet vasket af de Saar, de havde faaet.

Den følgende Morgen fandt de omsider deres Kasketter samt Deponentens Pistol, hvorimod Hans Jørgensens var borte. Tillige fandt de en Stok (med Alenmaal), som formentlig har tilhørt en af de bevæbnede, og som var bestænket med Blod. Da Deponenten derpaa vilde gaa hjem for at hente en Vogn til Hans Jørgensen, kunde han spore to af Vognene,

som han formodede var de, hvor Hestetøjet og Hesten var beskadiget, og som han om Natten havde bemærket var vendt tilbage, lige til J. T.s Gaard i Stenderup, og da han gik her forbi, var alle Gaardens Folk i Bevægelse, og han kunde se, at Opmærksomheden maatte være henvendt paa ham, da Folkene stod i Krogene og skottede ud efter ham. Han formoder, at den ene Vogn var J. T.s, fordi denne oftere skal have kørt med Kontrabandevarer, og han desuden syntes om Natten at kunne kende J. T.s Heste og Vogn.

Derpaa fremstod Patrouillebetjent Mørch, som deponerede, at den edsvorne Karl Hans Jørgensen, der af de ham tilføjede Slag er saa svag og afmægtig, at han næppe kan tale, mindre forlade Sengen, for Deponenten har erklæret, at saasnart han kom til den forreste Vogn, blev han adspurgt, hvem han var, hvilket han tilkendegav og derfor viste sit Toldtegn. Men øjeblikkelig derpaa sprang en Person af Vognen og slog ham med Geværkolben i Hovedet, saa at han bevidstløs sank til Jorden, hvorpaa Personen satte sin Fod paa hans Bryst og tilføjede ham flere Slag i Hovedet, ligesom imidlertid flere af de øvrige Smuglere omringede ham og truede ham paa Livet. Da Vognene var kørt bort, og Karlene eftersatte Lars Jacobsen, krøb han hen i Nærheden af det omforklarede Hus. Anden eller nøjere Forklaring havde Hans Jørgensen paa Grund af sin Afmagt ikke været i Stand til i Dag at afgive for Deponenten.“

Man kan undres over, at Smuglerne bliver ved at forfølge Toldkarlene, da disse er bleven saa medtagne, at de ikke mere kan gribe ind. Men Sagen er vistnok, som det forresten ogsaa senere siges i Motiverne til Dommen, at de er bleven forbitrede over den saa-

rede Hest. Dette kunde jo nok ligne Vestjydens Kærlighed til Dyr, men det forhindrer dog ikke, raa, som de tillige er, at de kører videre med Hesten lige til Dølby i Salling, hvor den blev sat i Kur, blev senere afhentet, men døde kort efter og blev gravet ned paa Naur Hede, hvor der senere blev holdt Synsforretning over Aadslet, for at man kunde faa Vidneudsagnene paa dette Punkt bekræftet.

Angaaende Hans Jørgensen findes der som Bilag til Politiprotokollen følgende Lægeattest:

„Aar 1831, 18. Aug., indfandt jeg mig i Vilslev Spange for efter Anmodning at undersøge den edsvorne Bomkarl Hans Jørgensens Tilstand, der foregav Natten tilforn at være overfaldet. Og fandtes han da at have Feber og at være opsvulmet i Ansigtet, især højre Side, saa at Øjelaaget formedelst Svulsten ikke kunde oplukkes. Paa Ryggen fandtes en blaa Plet og adskillige blodige Striber i Panden, som ogsaa en Svulst paa den behaarede Del af Hovedet, hvilket alt er en Følge af udvortes Vold, Hug eller Slag.“

Om Karlens senere Skæbne fortæller Motiverne til Dommen følgende: „Han blev derpaa (efter at han er kommen hen til Hans Nørups, og Smuglerne er gaaet) af Beboerne bragt ind i Huset, hvor han flere Gange faldt i Besvimelse og opkastede Blod. I de nærmest følgende Dage var han meget syg, men befandt sig derpaa i nogle Dage bedre og tiltraadte i Følge med sin Kone en Fodrejse for at besøge sin Familie, paa hvilken Rejse han døde i Wrannerup 4 Uger efter Overfaldet. Ved den afholdte Obduktionsforretning fandtes betydelige Læsioner i hans Hoved, som Lægerne har antaget for Aarsagen til hans Død.“

Denne Begivenhed vakte en voldsom Bestyrtelse

baade opad og nedad, thi selv om det ikke sjælden kom til Sammenstød og Slagsmaal mellem Smuglere og Toldkarle, saa var det dog noget næsten uhørt, at et Menneske mistede Livet derved. Og det fik endelig Regeringen til for Alvor at tage sig sammen for at faa dette demoraliserende Uvæsen ud af Verden, uden at man dog endnu kunde finde paa at gaa den *naturligste* Vej: at ophæve denne underlige Grænse, der svarede mindre og mindre til Forholdene. Derimod blev der for det første sendt 1 Løjtnant, 2 Korporaler og 16 menige af et Lansénregiment i Fredericia til Grænsen. De stod der i omtrent 3 Aar, udrettede ikke synderligt, som det synes, i alt Fald tog Smugleriet ikke af i den Tid. Først da de 1834 blev afløste af 14 nye edsvorne Karle, syntes det at blive *noget* bedre. — For det andet blev der, for at undersøge denne Sag og flere andre, 7. Febr. 1832 nedsat en Kommission, bestaaende af de to Herredsfogder for Tyrstrup og Anst-Slaugs Herreder. Den holdt i alt 21 Møder, nogle paa flere Dage, indtil fem. Der bliver behandlet i alt 13 forskellige Sager, lige fra Dec. 1830 til Marts 1832. 91 Personer bliver dømt og selvfølgelig mange Hundrede Vidner afhørt. Resultatet svarer dog ikke til Anstrengelserne, thi selve Hovedsagen (hvem der har dræbt Hans Jørgensen) bliver ikke oplyst. Men bortset derfra bliver der dog ryddet en Del op, især ved Hjælp af *Angivere*. Der var til disse bevilget 500 Rdl., som blev stillet til Stiftamtmand Sponnecks Raadighed, og han bruger dem saa vel, at han — vistnok med Rette — i et Brev til Toldkamret kan rose sig af, at næsten alle Oplysninger er meddelte af ham. Hovedangiveren er en Mand fra *Reisby*, som vist maa være Embedsmand, Bonde er

han i hvert Fald ikke. Han er kommen under Vejr med, at en Mads Hansen véd nogen Besked om Overfaldet Natten mellem 17. og 18. Aug., og raadfører sig nu med Sponneck om, hvordan man skal faa Hemmelighederne lokket ud af ham. Han bliver saa sendt med et Brev til Sponneck, og da denne ikke sparer paa Mønten — 150 Rdl. er Belønningen, dengang overmaade mange Penge for en fattig Bonde —, saa har han ret let ved at faa M. H. til at fortælle, hvad han véd, (han er fra samme By som nogle af Medhjælperne), og det synes næsten udelukkende at være ved hans Hjælp, at Kommissionen kommer paa Spor efter Smuglerne.

Hovedmændene viser sig at være de saakaldte *Nissumkræmmere* (fra S. Nissum v. Ulfborg). Der nævnes fire, men man faar kun fat i de tre. De er alle indbyrdes beslægtede og har de sidste Aar dels tjent „i det holstenske“, dels drevet Smughandel med Kram, hvormed Smugleriet altid fulgte; nu er de fra 26 til 29 Aar gamle, kloge og dristige, stærke og hensynsløse Folk, som er vel øvede i at klare sig under store Vanskeligheder; i fornødent Fald er de ikke bange for at bruge Stokken, og bliver de alligevel fanget, saa har de et bestemt uddannet og konsekvent gennemført Benægtelses- og Lyvesystem til Raadighed. De danner kort sagt — sammen med deres Hjælpere, især „Axelsønnerne“ — en vel sammenøvet Smuglerbande, og deres Navne og Bedrifter nævnes da ogsaa den Dag i Dag af gamle Folk i Vestjylland.

Det var da ikke at vente, at de to Herredsfogder, som Kræmmerne vel har haft med at gøre før, skulde naa ret vidt med dem, især da de denne Gang havde en saa frygtelig Straf (sagtens Tugthus paa Livstid)

svævende over sig; og det lykkedes da heller aldrig at aftvinge nogen af dem den mindste Tilstaaelse af, at de havde været med at overfalde Toldkarlene, og for dette maatte de da *frifindes*, uagtet man var overbevist om deres Skyld. — Men — ethvert Paradis har sin Slange og ethvert Samfund sin Svaghed. Den yngste af de tre Smuglere synes at have været en noget følsom og vaklende Natur, og det lykkes at faa ham til at vedgaa, at han selv var Ejer af en Del af Varerne, og skønt han senere atter fragaar det, bliver dog baade han og Kammeraterne for Smugleri idømt en Bøde af 100 Rdl. Sølv hver, — den Værdi, som han selv har opgivet hver Part til. Ogsaa for en af *Medhjælperne* klikker Standhaftigheden, saa man i alt Fald faar noget at vide om selve Smugleriet, om end ikke om Overfaldet.

„Kræmmeren M. K. L. (en af Nissumkræmmerne) henvendte sig nogle Dage før Overfaldet, da han var paa Henvæjen til Flensborg, til Arrestanten og spurgte, om denne vilde hjælpe ham paa hans Tilbagevej nogle Varer gennem Toldskellet, samt spurgte, om han ved samme Lejlighed kunde faa nogle rustne Geværer til Laans, hvilket Arrestanten bejaede, men tilføjede, hvortil han vilde bruge Geværerne, og om de agtede at skyde Kontrollørerne, hvortil Kræmmeren svarede, at de blot vilde bruge dem til Advarsel, og Arrestanten gjorde sig derfor ikke Tanke om, at de vilde blive brugt til andet end Signalskud. Han spurgte, om Geværerne skulde lades, men Kræmmeren mente, at det behøvedes ikke. Der blev ikke omtalt, om Kræmmeren var i Følge med andre, eller hvor mange Medhjælpere der skulde anskaffes. Det er sædvanligt, at Kræmmerne rejser enkeltvis til Flensborg, for at deres

Henrejse mindre skal bemærkes af Toldbetjentene, hvorimod de, naar de har indkøbt Varerne i Flensborg, rejser flere i Forening tilbage, eftersom større Partier forholdsvis kan oversmugles med mindre Bekostning. Nogle Dage efter kom A. J. (en anden af Nissumkræmmerne) gaaende til Arrestantens Faders Gaard og bad ham følge med ved Smuglingen, og om der kunde blive nogle Vogne at faa, hvortil han svarede, at han nok vilde *ride forud*, og at der vel vilde være Vogne at faa i Mejlby, dog skaffede han ingen¹. Han red saa foran over Aaen og Nord efter ad Stenderup til. Paa Plougstrup Hede mellem Tobøl og Stenderup kørte Vognene vild og kom for meget i Vester. Arrestanten mærkede ikke dette straks, men han kunde høre, at de var kommen paa Siden af ham. Han red da tværs over Heden hen til Vognene og fik dem kørt paa den rette Vej. H. T. havde været i Spidsen, og ham irettesatte Arrestanten, fordi han havde kørt fejl. De kørte nu over Stenderup Bæk; omtrent fem Minutters Kørsel fra dette Sted var det, at Vognene gjorde Holdt, og at Toldbetjentene kom til.“ — Resten af Bekendelsen indeholder ikke mange Oplysninger, for nu gælder det jo for Arrestanten at lyve sig fra det følgende. Han siger, at han slet ikke var til Stede ved Slagsmaalet, men var henne ved Hans Nørups Hus, og da han kom tilbage til Kræmmerne, var det

¹ Varerne (Sukker, Brændevin og Kram) er kommen fra Flensborg paa tre Vogne og bliver paa en Mark Sønden for Grænsen omladede i 7. Disse kørte saa et Par Mil Nord for Grænsen, hvorefter Varerne atter omladedes i 3 Vogne. Denne Fremgangsmaade blev altid brugt af Hensyn til de daarlige Veje, man maatte færdes ad i Nærheden af Toldgrænsen.

hele forbi, men „de raabte Hurra og anstillede sig desperate“.

Smuglerne har haft 11 Medhjælpere ialt, som hver idømmes en Mulkt af 20 Rdlr. Sølv; 6 andre Personer, som er blevet indviklede i Sagen, idømmes forskellige Mulkter, den ene dog til 1 Aars Tugthus for at have aflagt falsk Ed.

Ved disse Forhør samles der efterhaanden mange Indicier imod Kræmmerne, men man maa ogsaa dømme dem paa det, thi selv vedbliver de at nægte, naar undtages den førnævnte; og selv da de to Kammerater stilles over for hans Tilstaaelse af Smugleriet, erklærer de, at det er den frækkeste og skammeligste Løgn. Den ene af dem erklærer, at han „har en meget slet Hukommelse og fører ingen Dagbog“, og han driver det til i al Enfoldighed at spørge, om August Maaned er om Sommeren. Siden taber ogsaa den anden Hukommelsen, — tvære og drilagtige staar de der og nægter frækt og konsekvent alt. Dog vedgaar de, at de af og til har drevet Handel, og at de ogsaa lejlighedsvis har smuglet en Pakke eller to over, naar de fra deres Tjeneste i „Holsten“ rejste hjem for at se til deres Slægtninge.

Det er da forstaaeligt nok, at Kommissionen kan tabe Taalmodigheden og blive noget haardhændet. Begge disse Kræmmere er belagt med Jærn i længere Tid, undertiden 4 Dage ad Gangen. Men de er heller ikke bange for at klage over det, og den ene forlanger at faa sine Jærn vejret. Han faar sin Vilje, og Jærnene vejer $30\frac{1}{2}$ Pd.! Det er nu ganske vist heller ikke lidt. Siden klager den anden over, at det har gnavet Hul paa hans ene Ben, men Lægen, som er tilkaldt, paastaar, at det ikke kan være deraf. Værre ser det ud, da man „for hans util-

børlige Forhold og for at bevæge ham til at give Svar“ har ladet ham give en Revselse, nemlig 6 Slag af en Stok. Værst er det dog, at den ene af Herredsfogderne har ladet sig overile til at give baade den yngste og en af de ældre et Slag paa Kinden med Haanden. Den sidste forlanger at faa det indført i Protokollen, og Følgen bliver, at Herredsfogden faar en Mulkt paa 20 Rdlr. Forøvrigt er det morsomt at se, at man her bærer sig ad ganske som Arrestanterne. Da den første klager over det, lyver man sig fra det, — ingen har set det, hverken Meddommer eller Skriver, altsaa er det ikke sket. Den anden slipper man ikke saadan fra, og saa indrømmer Herredsfogden, „at det vel er muligt, at han af Arrestantens usømmelige Forhold kan have været foranlediget til at give ham et lidet Slag paa Kinden, men erindrer i øvrigt for Tiden ikke noget derom“.

Den næste Affære, som Kommissionen faar til Undersøgelse, er foregaaet samme Nat som den første (17.—18. Aug.). Det er 9 Kræmmere fra Tarm, Skjern, Hemmet og der omkring, som sammen med 8 Hjælpere har smuglet Kramvarer over, — hvor meget, kan man ikke faa oplyst, og man maa saa nøjes med at idømme dem en ubetydelig Mulkt.

Den tredie Sag er igen temmelig alvorlig, idet der ogsaa dér er anvendt *Vold* mod Betjentene. Natten til 15. Decbr. 1830 kom det i Mejlbjby til Kamp mellem to Betjente og en Flok Smuglere om nogle Manufakturvarer. Ved Hjælp af samme Angiver som i første Sag faar man oplyst, at det atter er Nissumkræmmerne, man har med at gøre, denne Gang kun de 3, og man faar kun fat i de 2. Den ældste gennemfører ogsaa her haardnakket Benægtelsessystemet, mens det

atter klikker for den yngste. „Han tilstaar nu under Graad at have faaet det omtalte Ar (et Sabelhug over Øjet) ved den i Gaar omspurgte Smugling. Arrestanten havde i Forening med to andre Kræmmere været i Flensborg hos en Købmand paa Storegade og indkøbt en Del Kramvarer, saasom Tørklæder, Manchester, Silketøj og andet, ca. 15—16 Pakker, hvoraf de hver ejede sin Part. Arrestantens kunde være ca. 100 Rdlr. Cour. værd eller noget mere, og hans Medhjælperes fuldkommen saa meget. De var kørte did med A. J.s røde Fjællevogn, hvorpaa de samtlige tilligemed deres Varer rejste tilbage. De kørte til en Mand i Holm ved Navn Nis, herhen kom nogle af Axelsønnerne, som var med at bære. Resten var fra Holm og lejet af Nis. Hver Bærer bar to Pakker, sammenbundne med Reb, dog var der nogle, som hver kun bar én Pakke. Disse bliver i Flensborg saaledes emballerede, at de bekvemmelig saaledes kan bæres. Arrestanten tilstaar, at han saaledes stedse har oversmuglet de Varer, han har hjembragt fra Flensborg, og ingensinde fortoldet dem.“

Dernæst fortæller han om Sammenstødet med Betjentene, at en af Axelsønnerne var gaaet foran med den første Pakke og Faderen sammen med ham. Kort efter kom han imidlertid løbende tilbage og fortalte, at Betjentene havde taget Pakken, og straks løb alle tre Kræmmere derved, og Arrestanten havde en Kæp, som han gav den ene Betjent et Rap af og fik til Gengæld Sabelhugget, men Pakken blev taget fra Betjenten. Og senere, samme Nat, blev disse Varer smuglede over længer Vest paa.

Han gør under dette Forhør Rede for, at naar flere Kræmmere gaar sammen om at smugle, saa løber

de fælles Risiko angaaende det, der maatte blive anholdt.

Disse Tilstaaelser prøver han rigtignok senere at gaa fra igen, men det nytter ham ikke. For Overfaldet paa Betjenten idømmes han *et Aars Tugthus*, og for Smuglingen en Mulkt af 100 Rdlr., mens man maa nøjes med at idømme Kammeraten, som man fremdeles ingen Ting faar ud af, en Mulkt paa 20 Rdlr.

Deres 10 Hjælpere faar hver en Mulkt paa 12 Rdlr.

Derefter følger en Mængde større og mindre Sager, 9 ialt. Men da de ikke indeholder synderligt af nye Oplysninger, skal her kun kort siges, hvad de drejer sig om:

1. En Varesmugling 26. Oktbr. 1831 fra en Gaard i Hjortsvad over til Lundtofte. Hovedmand og Ejer er den ældste af Axelsønnerne; han har haft 16 Hjælpere, men „Dragten“ bestaar ogsaa af 20 halve Kasser Sukker og 6 Ankere Brændevin.

2. En Varesmugling (Sukker) fra en Gaard i Nørre Aalling i August 1831. Den samme Hovedmand, 8 Medhjælpere.

3. En Varesmugling (Sukker) fra samme Sted til Tobøl i Novbr. 1831. Samme Hovedmand, 10 Medhjælpere.

4. En Indsmugling af Kramvarer og Violiner Nattem mellem 16. og 17. Novbr. 1831. 3 Hovedmænd (Kræmmere), 14 Medhjælpere.

5. En Varesmugling fra en Gaard i Nørre Aalling over Tobøl til Lundtofte, 14 halve Kasser Sukker. Hovedmand en af Axelsønnerne, 6 Medhjælpere.

6. En Kramsmugling Natten mellem 19. og 20. Decbr. 1831 fra Hygum til Lundtofte. Nogle Pakker blev taget af Toldvæsenet, men det meste undslap. Hovedmænd er de to af Nissumkræmmerne, 22 Medhjælpere.

7. En Vareindsmugling fra Hygum til Lundtofte Natten mellem 21. og 22. Decbr. 1831. Hovedmanden nægter, at han er Ejer af Varerne, men tilstaar, at han for en ubekendt Person (!) har købt Varerne i Flensborg og smuglet dem over Toldskellet, hvor den ubekendte modtog dem. 9 Medhjælpere.

8. En Varesmugling fra Lintrup Kro i Efteraaret 1831. Ejeren og 11 Medhjælpere.

9. En Varesmugling fra Seest til Paaby, Marts 1832. Heller ikke her vil Hovedmanden vedgaa at være Ejer, men foregiver en „ukendt“ Mand. 2 Medhjælpere.

Man kan lægge Mærke til, at dette er den eneste Sag fra den østlige Del af Toldgrænsen. Forholdet er det samme nu som 100 Aar før, at mindst $\frac{9}{10}$ af Smuglerierne foregaar paa den vestlige Del; det er vel Vestjydens Handelsblod, her gør sig gældende. Naar igen her paa denne Del af Grænsen den meste Smugling foregaar over *Tobøl* og deromkring, kommer det jo af, at det ligger midt imellem to Toldsteder.

Mulkterne i disse Sager synes altfor smaa. Naar en Kræmmer selv fik Lov til at opgive Værdien (om man ikke havde den ad anden Vej) af de oversmuglede Varer, og naturligvis opgiver den altfor lavt, til $\frac{1}{10}$ eller saa, og man retter sig derefter, da er det alt for skikkeligt at være. Thi vel gav denne enkelte Affære saa Underskud, men naar Smugleren fortsætter, og det gør han altid, thi her er saa lidt at risikere,

at han bare har faaet en Opfordring til at blive ved, saa tjener han snart det ind igen. Indtil det her nævnte Tidspunkt blev en saadan Smugler næppe taget 1 af 10 Gange, og langt de fleste Bøder blev tilmed aldrig betalt, men *afsonet*, hvad der jo ikke gav meget i Statens Kasse.

Endelig skal anføres en Sag mod den ældste af Axelsønnerne, en Mand, som er med i de fleste større Smuglerier paa den Tid. Efter Domspræmisserne er der foregaaet følgende:

„Natten mellem 23. og 24. Decbr. 1832 antraf edsvoren Toldkarl Peder Andreasen, som tilligemed Lansénér af Grænsetoldvæsenet Johan Wickmann patroilerede paa den nordre Side af Toldskellet, én med Kontrabande belæst Vogn, som blev kørt af en Mand fra Mejlby, som havde sin 13 Aar gamle Søn med sig. Denne Vogn blev ført til Gørding, hvor Lansénéren forblev med den, mens Toldkarlen red ud paa en ny Recognition, paa hvilken han atter antraf og anholdt en belæst Vogn, kørt af en Mand fra Lintrup, og ved hvilken J. A. fra Mejlby og J. M. fra Bobøl var til Stede. Efter Toldkarlens Sigende var J. A. væbnet med en Pistol og truede dermed, hvorfor Karlen maatte forlade Vognen og tage tilbage til Gørding. Herfra begav han og Lansénéren sig med den anholdte Vogn paa Vejen til Foldingbro, men blev indhentet i Nærheden af Lourup af J. A. og J. M. samt en Mand til, som alle var gaaet ud i den Hensigt at faa de anholdte Varer tilbage. Vognen blev ved denne Lejlighed kørt i Grøften, saa at den væltede, og Smuglerne,

som søgte at bortsnappe af Varerne, maatte jages bort med Magt. J. A. er sigtet for ogsaa paa dette Sted at have været forsynet med en Pistol og truet med at ville skyde Toldkarlen.

I Følge de erhvervede Oplysninger blev Indsmuglingen iværksat fra Kalslund Kro Sønden for Toldskellet, og Varerne bestod af 1500 Pd. Kandis af Værdi 300 Rdlr. og omtrent 50 Toppe hvidt Sukker, hvilket alt var afsendt fra Købmand Lorenz Petersen i Flensborg.“

J. A. tiltales i den Anledning som *Hovedmand*. At han tillige er Ejer, findes ej tilstrækkeligt bevist, skønt Sagerne var adresserede til ham, thi de kan jo ogsaa være Købmandens. „Derimod er det bevist, at han har forestaaet Indsmuglingen, anskaffet Vogne og Medhjælpere og besørget en Del Varer ført til Kalslund Kro.“ Dette har han selv tilstaaet. Han vil da være at straffe i Ejers Sted og som Hovedmand med en Mulkt af 40 Rdlr. Sølv.

„Hvad dernæst angaar tiltaltes utilbørlige Forhold mod Toldbetjentene findes den imod ham gjorte Sigtelse, at han var bevæbnet med Pistol og dermed har truet den edsvorne Karl, ej tilstrækkelig bevist. Men derimod er det ved hans egen Tilstaaelse godtgjort, at han har borttaget en Kasse Sukker paa den anholdte Vogn, at han imod Toldkarlens Forbud greb fat i Tømmen og standsede denne Vogn; fremdeles at han, da Toldkarlen truede med at hugge ham ned, hvis han ikke fjernede sig, har svaret: „Prøver du at lægge Haand paa mig, saa længe jeg ikke fornærmer dig, saa skal jeg Fanden gale mig nok lette dig,“ og endelig, at han, da han om Natten gik ud for at opsøge Vognen, havde forsynet sig med en Vognkæp“. Straf-

fen for denne Fremfærd sættes til Vand og Brød i 3 × 5 Dage. Ved samme Kommissionsdom var han allerede dengang idømt samme Straf i 4 × 5 Dage.

En anden Mand, P. J., tiltales ligeledes som Hovedmand og Ejer. Ogsaa hans Varer er der taget en Del af, men han beholdt 10 Kasser Sukker tilbage, som han solgte til Landkræmmer Mads Chr. Bank i Ølgod. Hver Kasse indeholdt ca. 30 Pd. af Værdi 5 Rdlr. Mulkten sættes til 20 Rdlr. + Omkostninger.

Købmand Lorenz Petersen, Flensborg, er af J. A. angivet som en af Ejerne (hvad vel ogsaa er sandt, da disse Købmænd i Almindelighed stod Last og Brast med Smugleren). Han har været til Stede i Kalslund Kro, kort før Varerne blev sendt derfra, men da der intet er oplyst om, at Smuglingen skete for hans Regning, bliver han frifundet.

Endvidere bliver 23 Medhjælpere idømt Mulkter.

Det er ikke saa mærkeligt, at disse sørgelige Historier kunde aabne Øjnene paa de nogenlunde frisedede og fremsynede Mænd, som saa alt dette paa nært Hold. To saadanne Mænd, Amtmændene i Ribe og Haderslev, *Sponneck* og *Johannsen*, indgav 28. Febr. 1833, netop mens disse Sager stod paa, en Forestilling til Toldkamret, som er skrevet ud fra den helt anden Betragtning, end man ellers er vant til at se ved slige Lejligheder. Forslagene plejer ellers at gaa ud paa, at Tvangen skal skærpes, men her siges det klart og godt, at den snarest bør hæves; men desværre taltes der fremdeles for døde Ører.

Forestillingen lyder saaledes:

„At en Grænsemellemtold, som adskiller to Nabo-provinser i et og samme Land, maa gøre en skadelig Indvirkning paa deres gunstige Handelsforbindelser og tillige fra et statsøkonomisk Synspunkt ikke fortjener nogen Anbefaling, er af det høje Kollegium allerede anerkendt, ikke alene ved Ophævelse af Krea-turtolden, men ogsaa ved Staden Ribes Indlemmelse i det slesvigske Tolddistrikt (1829).

Men at der endnu efter Kvæghandelens Frigivelse kan være nogen Hindring for at frigive Resten, er os saa meget mindre indlysende, som den tilbageværende Grænsetold næppe skal indbringe 4000 Rdlr., medens Udgifterne er 15,000 Rdlr. Skulde imidlertid Told-liniens Vedblivelse endnu af Grunde, som vi ikke for-maar at indse, eragtes for nødvendig, da vil man vistnok komme til at være betænkt paa at forstærke samme saaledes, at den saa vidt muligt kan standse Smughan-delen, hvad dog næppe paa Grund af Liniens Beskaf-nehed og store Udstrækning lader sig gøre.

Endvidere: Naar man maa anvende Politiforholds-regler mod Grænsetolddistriktets Beboere, som for-styrre dem, fremfor andre, i deres Næringsveje og endog indirekte nøder dem til at deltage i Toldopsy-net, saa ligger deri efter vor Mening en ingenlunde ubetænkelig Indskrænkning af deres borgerlige Fri-hed, som ikke uden bydende Nødvendighed bør an-ordnes.

Men skadeligst virker dog unægtelig Toldlinien paa Grænsebeboernes Moralitet, idet samme fra Ung-dommen af vænner dem til Snighandel og gør dem derved ikke alene til Dagtyve, men som den sidste Tids Erfaring især har lært, hyppigen til store Krimi-nalforbrydere.“

Sande og fornuftige Ord, men de maatte altsaa ikke høres. Dog er den værste Tid nu forbi med disse Sager. Ganske vist er der ogsaa i 40'erne Masser af Smuglerisager, men alle mindre; de større Smuglerbander møder man ikke mere.

Kilde: Kommissionens Akter i Viborg Arkiv.
